

TUSSEN VECHT EN EEM

Centrale Organisatie van Vrienden van de Historie
van het Gooi en Omstreken

BEKNOPT OVERZICHT VAN DE ONTSTAANS-

GESCHIEDENIS VAN EEMNES.

De eerste gegevens over Eemnes vinden we in oude oorkonden uit het jaar 1254. Deze oorkonden hadden betrekking op Eembrugge, waar oorspronkelijk de Eemnessers gewoond hebben en welk gerecht reeds in 1300 stadsrecht bezat onder het bisdom Utrecht.

De toenmalige stad Eembrugge, dwz. de kom van het dorp, lag aan de oostzijde van de Eem, waar ook het kasteel Huis ter Eem gestaan heeft.

De bewoners van Eembrugge, die aan de westzijde van de Eem woonden noemden zich Eemnessers; ^{uit} dit gedeelte is later het gerecht Eemnes-Binnen ontstaan.

Het feit, dat Eembrugge dus eigenlijk uit twee delen bestond is oorzaak geweest van twisten, waardoor de Eemnessers zich in 1345 afscheidden, niet alleen van Eembrugge, maar ook van het Sticht, en zich onder het graafschap Holland begaven. Deze zogenaamde Oost-Hollandse periode heeft echter slechts kort geduurd. De Eemnessers werden weer onder de gehoorzaamheid van de bisschop van Utrecht gebracht, maar niet meer met Eembrugge verenigd; zij kregen zelfstandig stadsrecht in 1351.

In 1352 werd Eemnes ook in kerkelijk opzicht van Eembrugge gescheiden en stichtten zij de St. Nicolaaskerk, op dezelfde plaats waar in de Oost-Hollandse tijd ook een kapel of kerk gestaan heeft, die in 1346 door de bisschoppelijke troepen verwoest is.

In het jaar 1352 werd door bisschop Jan van Arkel ook de grens van Eemnes met het Gooi (Laren en Blaricum) bepaald, door op de meest Noord-Westelijke hoek van de gemeente de zogenaamde Leeuwenpaal te plaatsen en van hieruit een rechte lijn te trekken naar de St. Maartens-toren (Domtoren) van Utrecht. In 1426 is langs deze grens de Gooiersgracht gegraven, die vroeger veel breder is geweest dan thans.

In 1355 waren er weer onenigheden met de bisschop, doch nadat een zekere ridder van Mijnden door hem gevangen genomen was, werd Eemnes in hetzelfde jaar weer onderworpen.

Spoedig vallen de Eemnessers weer al, om in 1270 definitief aan het Sticht onderworpen te worden. Voor zo ver bekend zijn daarna alleen in 1438 nog onenigheden met de bisschop geweest.

Bezien we het dorp omstreeks 1352, dan merken we op, dat het niet de gehele tegenwoordige gemeente Eemnes omvatte, maar slechts het Noordelijk deel hiervan. In 1439 werd namelijk van Eembrugge een nieuwe stad, genaamd Binnendijk afgescheiden, bestaande uit het gedeelte van Eembrugge ten Westen van de Eem met het gebied tussen Baarn, Eemnes-Buiten en het Gooi aan de andere zijde.

In dit jaar werd ook, zoals op een gevelstaan vermeld is, de kerk van Eemnes-Binnen gebouwd.

Eemnes-binnen en Eemnes-buiten zijn nu langs een bijna Noord-Zuid lopende dijk, de Hoge- of Wakkere Dijk, vroeger de Ree of Wackersweg genoemd, gebouwd en de huizen van beide dorpen liggen binnen de dijk, behalve enkele bij de kerk van Eemnes-binnen en bij de haven van Eemnes-buiten.

Hoe zijn de namen van Eemnes-binnen en Eemnes-buiten ontstaan, als beide dorpen binnen de dijk gebouwd zijn en zelfs de kerk van Eemnes-binnen buiten de dijk ligt? De namen der beide dorpen kunnen dus niet ontleend worden aan hun ligging ten opzichte van de Wakkere, dijk; de scheiding der beide dorpen loopt namelijk Oost-West en de dijk strekt zich ongeveer volgens de lijn Noord-Zuid uit.

Er zijn twee verklaringen voor het ontstaan van deze namen. Hier volgt de eerste:

Daar de namen binnendijk en buitendijk toch op één dijk betrekking hebben, zal deze ook Oost-West gelopen moeten hebben, als zij de scheiding tussen de beide dorpen vormde, Waar heeft deze dijk dan gelegen?

Het is bekend, dat de St. Nicolaaskerk en een deel van het dorp Eemnes-buiten op een 175- tot 275 meter brede strook land liggen, die sinds eeuwen de Zijtwind of verbasterd de Zuidwend genoemd wordt en zich uitstrekt van de grens met het Gooi in het Westen tot de Zomerdijk langs de Eem in het Oosten; het gedeelte ten Noorden van de Eemnesservaart heet de Zijtwind te Veld en het gedeelte ten Zuiden van de oude Meentsteeg, dit is ^{de} tegenwoordige Laarderweg, heet de Zijtwind te Veen,

zoals alle grond ten Westen van de Wakker Dijk te Veen en ten Oosten van de dijk (in de polder) te Veld heet. Nus is Zijdwende of Zijdwinde een oud nederlands woord, dat een dijk aanduidt, die terwijde van het land dwars op de hoofddijk loopt.

De Zijdwind onderscheidt zich van de omliggende landen door een geheel andere loop van de sloten. De meeste gronden zijn namelijk door van West naar Oost lopende sloten in smalle stroken verdeeld, die dwars op de Wakkere Dijk en de Eem lopen. In de Zijtwind te Veen vinden we nu juist zeer weinig sloten en in de Zijtwind te Veld lopen zij juist evenwijdig aan de Wakkere Dijk.

De sloten in de Zijtwind te Veld komen in de Eemnesservaart uit en zijn pas gegraven, nadat deze omstreeks 1590 aangelegd was. Bovendien bevinden zich in de Zijdwind nog enige plassen of kolken, z.g. waaien. Het woord waai betekent doorbraak of de door doorbraak onstane kolk, zodat dit er ook op wijst, dat hier een dijk gelopen moet hebben.

De kerkelijke grens tussen Eemnes-binnen en Eemnes-buiten loopt echter niet ter hoogte van de Zijtwind, maar veel meer Zuidelijk, ten lijk dicht ten Noorden van de kerk van Eemnes-binnen, waar de grens tussen de dorpen dan ook gelopen zou moeten hebben.

Toch is er een aanwijzing, dat deze grens niet altijd daar gelopen zou hebben. Als de Zijdwind de grens tussen de beide gemeenten was, zouden ze beiden voor een gedeelte het eigendom daarvan moeten hebben.

Nu schonken de bewoners van Eemnes-binnen in 1490 hun gedeelte van de Zijtwind aan de kerk van Eemnes-binnen, die het nu nog in bezit heeft.

De toestand is op het ogenblik zó, dat de Zijtwind te Veen voor de zuidelijke helft behoort aan de kerk van Eemnes-binnen en voor de noordelijke helft aan de kerk van Eemnes-buiten, terwijl op enige percelen na de Zijtwind te Veld voor de ene helft behoort aan de kerk van Eemnes-buiten en voor de andere helft aan de gemeente Eemnes-binnen.

Bekend is, dat omstreeks 1700 laatst genoemd gedeelte door de kerk van Eemnes-binnen en de gemeente Eemnes-buiten verkocht werd.

Deze toestand zou er dus op wijzen, dat de oorspronkelijke

grens tussen Eemnes-binnen en Eemnes-buiten over de Zuidwind gelopen moet hebben, temeer daar de meeste oud Eemnessers het gedeelte ten Noorden van de Laarderweg Buitenwijk en ten Zuiden daarvan nog Binnen-dijk noemen.

Nu de tweede verklaring voor het ontstaan van de naam Eemnes-buitendijk:

Louwe Poulsen, een schout van Eemnes, verhaalde in het jaar 1525 aan Pieter Aelmansz, stadssecretaris van Naarden, dat Eemnes oftewel het tegenwoordige Eemnes-buiten vroeger meer in de polder en wel langs de toenmalige Zuidwind te Veld gesitueerd was. De Zuidwind vormde toen tevens de verbinding tussen Laren en Bunschoten met een veer over de Eem.

Het land ten Noorden van de Zuidwind moet toen (circa 1300) nog drassig aangeligd land geweest zijn, zoals de huidige kwelders in Groningen.

De kom van het dorp zal dan waarschijnlijk gestaan hebben op de plaats, waar een N.N.O.-lopendezandader, die achter de kerk van Eemnes-binnen begint, de Zuidwind te Veld kruist.

De kom van het stadje Binnendijk (het latere Eemnes-binnen) lag toendertijd waar nu de huizengroep van Eembrugge ligt, ten Westen van de Eem, terwijl de kom van het oude Eembrugge met het Huis ter Eem immers aan de westzijde van de rivier lag.

Bovendien zouden de waaien in de Zuidwind niet ontstaan zijn uit dijkdoorbraken, maar uit door turfsteken gevormde gaten. Dit turfsteken en afgraven zou dan ook de tegenwoordig elage ligging van de Zuidwind verklaren. Pas na het aanleggen van de Wakkere Dijk konden het drop dan meer Noordelijk uitbreiden door de huizen achter, dus ten Westen van die dijk te bouwen. Uit oude geschriften blijkt, dat de Zuidwind al vóór 1306 bestaan moet hebben. In het oud-archief van de gemeente Eemnes wordt vermeld, dat de Zuidwind te Veld in 1651, ongeveer tegelijk met het verbreden van de vaart, afgegraven en geëffend werd, daar deze door de aanleg van de meer Noordelijk gelegen zeedijk geen waterkerende functie meer had.

Een juiste oplossing voor het ontstaan van de namen

Eemnes-ninnen en Eemnes-buiten is er dus niet, vooral omdat vele oude archieven en documenten bij vroegere branden verloren zijn gegeven.

In 1537 wordt Eemnes door de Geldersen geplunderd, en ruim een eeuw later heeft Eemnes veel van de franse troepen te lijden.

In 1525 vertelde de pastoor van Eemnes-buiten aan Pieter Aelmansz, toen deze Eemnes bezocht, dat er binnen vier jaar tijds een nieuwe kerktoeren gebouwd was. Dit zou dan in ieder geval de tegenwoordige toren zijn, hoewel het niet zeker is, of de thans bestaande kerk en toren niet reeds eerder gebouwd werden en de huidige kerk die is, die in 1352 gesticht werd op dezelfde plaats.

Wel is bekend, dat de Spanjaarden in 1574 de kerk in brand staken, waarbij het daar aanwezige archief teloor ging. Het is trouwens zeker, dat de St.Nicolaaskerk één of meerdere malen afgebrand is, temeer daar de tegenwoordige kap en het houten tongewelf niet oorspronkelijk zijn.

Wel bevinden zich in de kerk nog zeer oude Gotische briefpanelen op de achterste zijbanken. Deze dateren uit 1500 of eerder.

In de franse tijd en wel in het jaar 1811 werd bij keizerlijk decreet van Napoleon Eemnes-buitendijk met Eemnes-binnendijk verenigd tot één gemeente: Eemnes. Het dorp telde toen 1148 inwoners en bestond uit Eemnes-buitendijk met 816 en Eemnes-binnendijk met 332 inwoners.

G.VAN DER POL, Laren.

O U D H U I Z E N .

De Heer J.Schipper uit Hilversum bracht enkele teksten bijeen, die betrekking hebben op het oude Huizen en voegde daar ook een eigen stuk aan toe over baldadigheden in het begin van de 17de eeuw.

Over een bekende huizer historicus.

Een bekende figuur is de Huizer-historicus LAMBERT RIJKSZOON LUSTIGH. Hij was een naarstig verzamelaar van Gooise gegevens. Zijn uitvoerige notities worden in de

familie bewaard. Van een deel van zijn aantekeningen bezit Stad en Lande copie. Dr. de Vrankrijker schreef over LUSTIGH in zijn Geschiedenis van Gooiland, deel 2 Lustigh beschrijft de statuur van zijn mede Gooilanders in een request aan de Staten van Holland in 1706:

"De eijgenen natuurlijke erfmannen van afkomste sijn door- gaans groote stercke fraije dappere en welgemaakte men- schen, haare aangezigt blanck, root en rintagtig ende worden veele daarvan out en genereren haare veele met de landbouwerije, koopmanschap, weverije, visscherije en- de Spaanse Smirnasche cipresse wolle en cattoenspinder- rije, ende alle andere hantwercken ende alhoewel die erfmannen tot Hilversum, wel sijn die grootste, sterkste en volmondigste in 't spreken ende die erfmannen tot Laeren die kleijnste hartste en stoutste ende die erf- mannen van Blaricum en Bussum die middelmatigste van lengte en grootmodigste van leeven en zeden, soo sijn doch evenwel die erfmannen tot HUIJSEN de ervarenste in politie coopmanschap, ende kondigste in allerleij hantwerck, daarbij sijn de erfmannen in 't generael in Goylant seer arbeidsaam en neerstigh in het geene een ygelick geleert heeft. Jaa de erfmannen ende hare vrou- wen gaan ordenarelijk van half Maart tot den November toe bloots voets en rooken al te samen soo mannen als vrouwen seer veele taback, ja de vrouwen in Goylant behalve dat zij doorgaans schoon blanck root en wel gemaakt van leden sijn ende in al haar doen vriendelijk en rosaluittin't spreecken sijn, soo sijn deselve oock seer veele, soo verstandigh dat seer veele mannen de vrouwe de eere geven ende laten haar koopmanschap drijven en laten haar benefens het regeeren van haar hujs, gelt ontfangen en uijtgeven.

Ende ofte ymant woude zegge jch sie heden ten dagen in Goylant seer veele mans en vrouwspersonen die seer bleeck en langh van aengesigt sijn, ende swackelijck van lichaam en van natuer, daarop antwoorden wij, dat plagt onder de oude erfgoyers weijnigh te sijn, maar sedert dat omtrent 50 jaren herwaarts vreemde mans aan Goye- rinnen en erfmannen aan vreemde vrouwen getrouwt sijn, soo is deze swacke veranderinge ingekomen."

O n r u s t i g e G o o i e r s

In goede gemoede hadden de Gooiers altijd gejaagd en konijnen gefretteerd totdat begin 17de eeuw door het aanstellen van duimaaiers, alias koddebeiers, daaraan paal en perk gesteld werd, en de konijnen zich zo vermenigvuldigden, dat de bouwlanden aan de grens er door kaal geschoren werden. In zo'n geval meende men zich zelf te mogen rechten en bij hen, die het deden, was er ook wel winzucht in het spel. De duimaaiers werden gedreigd, dat men hen bij tegenstand lustig de baard scheren zou, dat wil zeggen de hals afsnijden en hen onder de aarde zou werken, zoals vroeger een impostmeester.

Inderdaad is het kort daarna wel niet zover gegaan, maar heeft men in Huizen het huis van de belastinggaarder verbrand, en toen de verdachten zouden gearresteerd worden, verzocht de baljuw 30 man, deels te paard "wegwns perickel" het gehele dorp Huizen op de hals te krijgen. Toen zijn van 3 - 10

Toen zijn van 0-1 Oktober 1619 tijdens "enorme tempeest, regen, duisternis" twee van hun bed gelicht. Een hunner, Elbert Willems (Sommesel) heeft zich te Naarden verhangen. De baljuw had de hele bevolking tegen zich en te Naarden ontzegde men hem het recht, enig gevangene mede te voeren, want daarmede handelde hij tegen het privilege en dit achtte men met die hele konijnengeschiedenis toch al geschonden.

Er waren erger misdaden. Zo de zaak van Wybrant Jacobsz, chirurgijn te Huizen, en met een Huizer vrouw getrouwd, die bij een gelag op 25 Maart 1612 zekeren Jan Elberts met een "Quetsure in de buik zul gegriefd dat hij der werelt overleden is". Nog in 1636 was hij uit Gooiland gebannen, 'maar gedurig daarbinnen vertoevende en "zo fors een boef" dat hij met twee pistolen bij zich sliep en twee gewapende mannen bij zich in huis had.

O v e r d e H u i z e r k l e d i n g .

Prof. Dr J. de Vries deelde in 1937 het volgende mee over de Huizer kleding :

. . Het jakje, dat aan den hals gesloten is en voorzien van een zeer kort schootje, heeft een typisch negentiende-eeuwsche vorm.

Daarbij werden de grote pofmouwen gedragen, die ca 1895 mode waren en die in slechts licht gewijzigde vorm bij deze dracht behouden bleven. Het jak is altijd zeer stennig gekleurd, het kan paars zijn of bruin, doch meestal zwart. Over de wijde rok, die met vele plooien aan de achterzijde is ingerimpeld, komt het schort van zgn. friesch bont (blauw geruit).

Op Zondag wordt het vervangen door een schort van stennige kleur.

Bij het aantekenen draagt de bruid over een bruin kleed een lichtblauw wollen schort, met zijden linten in dezelfde kleur (bij het trouwen is zij geheel zwart) Het wordt slechts eenmaal gedragen. Bij de geboorte van het eerste kind wordt het tot doopjurk vermaakt.

Zeer apart is de hoofdbedekking. Op het gladde kapsel met de scheiding in het midden, komt de zwarte (op Zondag ook wel de witte) ondermuts, waarover het oorijzer aansluit, dat bij de slapen eindigt. Hierover heen draagt men de grote witte kap, die enigszins als een luifelhoed het gezicht omlijst en waarvan de zijanten neerdalen tot de schouders. Aan de achterzijde heeft deze muts een ruime bol.

Merkwaardig is, dat de hoofdtooi (zoals in Brabant) en die oorspronkelijk ook in Huizen werd gedragen, zich zeer sterk wijzigde. Kan de puriteinsche eenvoud hiervan de oorzaak zijn ? Of de invloed van de Doleantie, die streefde naar het welbewust zich afwenden van wereldsche zaken ?

De kleding van de kinderen is van een uitgesproken ouderwets karakter. De meisjes dragen over het loshangend haar een gehaakt mutsje met stijve afhangende strook in de nek. Op Zondag een zwart hoedje met pluim, die van voor naar achteren over de bol van de hoed loopt. De jurk heeft korte pofmouwen. Daaronder draagt men over de armen gebreide polsmouwen. Verder een groot wit schort.

Bussumse dorpsgezichten van voor 1865

Een plaats die, op het eerste gezicht, slechts zelden een tekenaar, schilder of etser wist te inspireren is het dorp Bussum. Eeuwenlang lag het als kleine boeren-nederzetting onder de wallen van Naarden; een stad met een rijke historie en veel stedschoon.

Wie haalde het in zijn hoofd in zo'n dorp te gaan werken, als vlakbij een rijke arbeidsterrein voorhanden was? Gelukkig dachten niet alle kunstenaars er zo over, zodat wij ons nu een beeld kunnen vormen hoe Bussum zich in de pré-fotografische tijd heeft ontwikkeld. Jarenlang is de bekende gravure van H. Spilman (in Het verheerlijkt Nederland (1757), zesde deel nr. 432) als de oudste afbeelding beschouwd. Wat velen van u waarschijnlijk niet weten, is dat Spilman deze prent niet in Bussum gemaakt heeft. Misschien is hij er zelfs nooit geweest. Zoals zo vele graveurs werkte hij naar oudere voorbeelden. In dit geval maakt hij gebruik van een gewassen pentekening van zijn leermeester Abraham de Haen uit 1739. Het origineel hiervan is in het bezit van het Institut Néerlandais in Parijs.

Enige jaren geleden zijn echter een paar nog veel oudere tekeningen aan het licht gekomen. Van ca. 1570 tot 1625 leefde de befaamde tekenaar en graveur Claas Janz. Visscher, die onder andere in het Gooi en Amsteland heeft gewerkt. Helaas is veel hiervan naar het buitenland verdwenen. Omstreeks 1600 tekende hij de prent welke op de volgende pagina staat afgebeeld, getiteld 'tot kleene Bussum'. Het toont ons dus Klein- of Nieuw-Bussum.

De landweg die midden over het beeld loopt is de Brinklaan. De boerderijen staan rond de Brink, een kale boomloze vlakte. Aan de horizon is het silhouet van Naarden te onderscheiden. Vergelijken we nu deze prent met de kadasterkaart uit 1824 (2 eeuwen later) zoals deze in het boek "De Geschiedenis van een Honderdjarige" van Fabius staat, dan blijken de 4 vooraanstaande boerderijen precies te kloppen.

Uit de tweede boerderij links groeide de herberg de Oranjeboom, thans hotel de Rozenboom.

De twee voorste boerderijen aan de rechterzijde stonden aan de Brink op de hoek met de St. Vitusstraat en de

Kerkstraat en werden omstreeks de eeuwwisseling afgebroken.

De derde boerderij rechts stond op de andere hoek van de Kerkstraat en maakt reeds in 1875 plaats voor de kapitale villa Gooilust die in 1966 is gesloopt. Deze villa had tot 1902 een tuin die tot de Kapelstraat doorliep. Deze tuin was het vroegere bouwland van de oude boerderij.

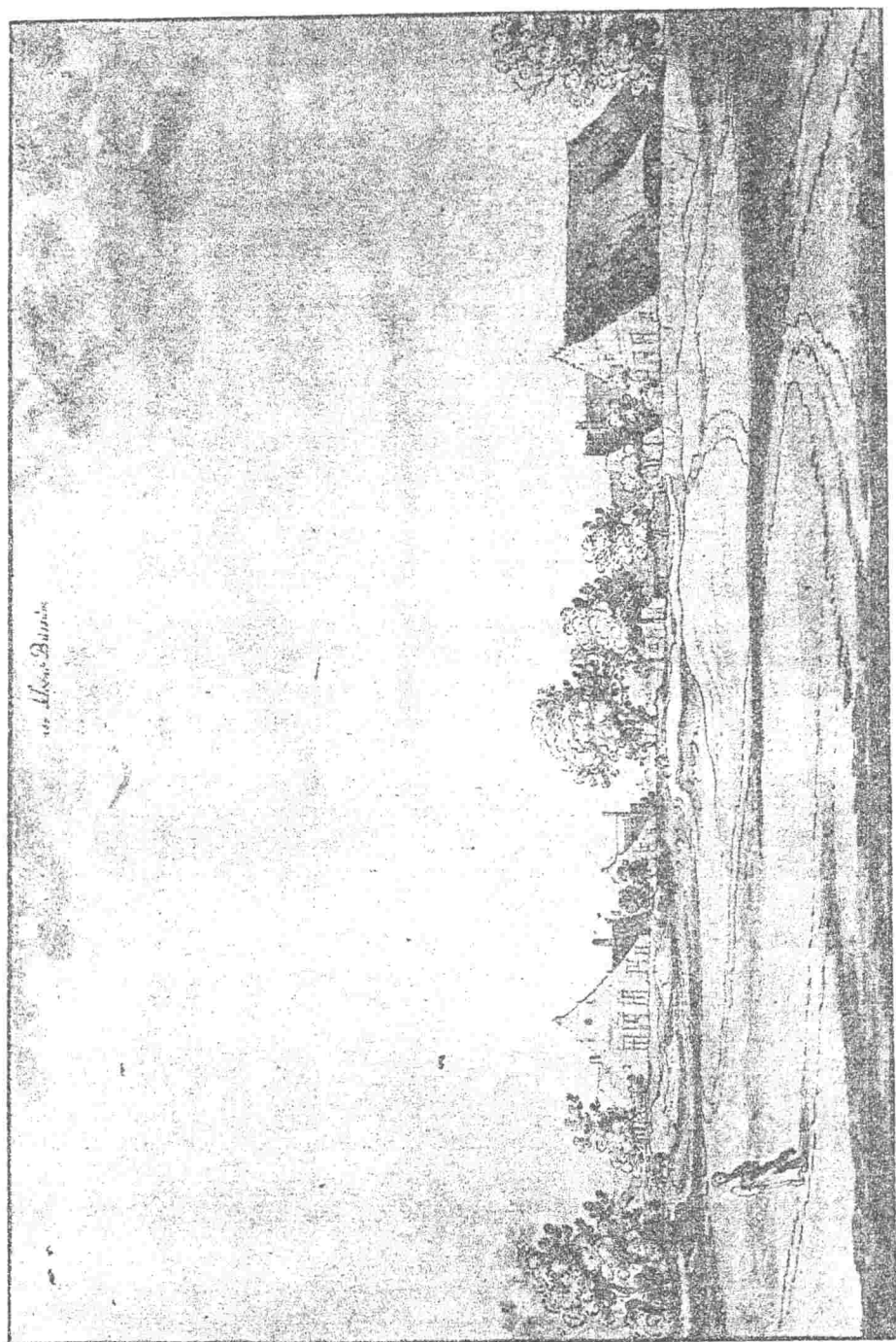
Dat de boerderijen in het midden van het dorp vlak bij het bouwland lagen, blijkt uit de lage aarden wal geheel rechts die de akker omringt, op de plaats waar thans de St.Vituskerk staat.

Opvallend is de grootte van de boerderijen, ondanks de haast spreekwoordelijke armoede van Bussum. Een 30 jaren vóór het maken van deze tekening waren de Spanjaarden in het dorp gelegerd voor zij Naarden verwoestten. De afmetingen der hoeven doen niet onder voor de kapitale exemplaren die we nu nog in Laren en Blaricum kennen, en ook de gevels zijn uit baksteen opgetrokken.

Als contrast tekende Visscher in dezelfde tijd onder de titel "te Bussum" een paar boerderijen die slechts uit hout, plaggen en riet waren opgebouwd. Hoewel de juiste plaats er van niet valt aan te wijzen, bestaat het vermoeden dat deze aan de St.Vitusstraat stonden. Een voorzichtige gevolgtrekking zou kunnen zijn dat reeds in die tijd de Brink niet alleen het centrale, maar ook het belangrijkste deel van het dorp vormde, met zijn kruispunt van wegen en grote boerderijen die eeuwen later nog bestonden.

Kaal is de Brink niet gebleven. In 1784 schetste S.Goblé vanuit de herberg de Oranjeboom de Brink. Tussen het woud van bomen vallen de wegen bijna geheel weg. Deze prent berust in het Haarlemse Rijksarchief, en is in deel III van de Geschiedenis van Gooiland van Enklaar en De Vrankrijker afgebeeld.

Omstreeks dezelfde tijd hadden de blekerijen langs de afgravingssloten ten Zuiden van Naarden al een drukkerij. Dit blijkt uit het schilderij van J.Hoorn uit 1777. Op uitgestrekte bleekvelden ligt de was te drogen en te bleken in de zon. Uit de afstand tot de grote kerk in Naarden op de achtergrond en de stand van de afgravingen zoals uit oude kaarten is af te

at House Burn

te leiden, lagen de blekerijen al voor een deel op Bussums terrein. Van dit schilderij uit de kollektie Dreesman is op de tentoonstelling t.g.v. "150 jaar Bussum" een reproductie geexposeerd.

De oude St.Vituskapel, later verbouwd tot Ned.Herv. Kerk, komt ook op een aantal afbeeldingen voor, zodat de hele ontwikkelingsgang is te volgen.

Abraham de Haen was de eerste voor wie het kerkje poseerde, we memoreerden het reeds.

In 1795 zag Anne Brouwer het schilderachtige ervan vanaf de Landstraat (L.van Ollefen, de Nederlandsche Stads- en Dorpsbeschrijvingen, deel III.(1795))

Inmiddels was Bussum aan de Brinklaan een R.K.waterstaat-kerk rijk geworden. Fabius laat ons hiervan een tekening zien. Van deze kerk is ook een schilderij bekend gezien vanaf de Brink. Dit schilderij was in het bezit van burgemeester van Suchtelen van de Haere, doch is na de verkoping bij diens overlijden in 1909 helaas verdwenen.

Inderdaad helaas, want het bevatte naast de kerk bovendien gegevens over een oude boerderij die aan de St.Vitusstraat stond en in 1882 werd afgebroken om de bouw van de huidige St.Vituskerk niet in de weg te staan.

We spraken al over de herberg de Oranjeboom. Dat dit een boerderij was blijkt uit de tekening van J.v.Ravenswaay uit 1852. Op last van de Fransen was de naam inmiddels wel gewijzigd in Rozenboom maar het uiterlijk zou tot 1883 zo blijven.

Naast de herberg zijnde stallen te zien, want het was een wisselplaats voor paarden. Deze stalhouderij verdween pas in 1952.

De reeds genoemde Klinkhamer laat zien hoe de Spiegelstraat er in 1853 uitzag. Een landweg met aan de kant van de huidige spoorlijn een haag met bouwland erachter en aan de overzijde een paar houten met riet gedekte boerderijen. Deze stonden tussen de Meentweg en de Herenstraat. Deze tekening was ook op de tentoonstelling "150 jaar Bussum" te zien.

Een schilderij dat niet meer te achterhalen is laat de Rozenboom ca 1800 zien als wisselplaats van paarden.

Waar dit schilderij na een veiling in 1960 is gebleven is mij helaas niet bekend.

Gezien de beperkte omvang en eeuwenlang ondergeschikte positie van Bussum valt de oogst aan afbeeldingen nog mee, maar wel zullen we er erg zuinig op moeten zijn, om hiervan niets verloren te laten gaan voor hen die na ons komen.

M.J.M.HEYNE, Bussum.

Oproep aan onze lezers !

In aansluiting op de hartekreet van de heer Heyne in de laatste alinea van zijn artikel roept het bestuur van TVE al degenen, die beschikken over topografische documentatie over het Gooi of op de hoogte zijn met de vindplaats van topografische prenten, schilderijen, tekeningen e.d. zich in verbinding stellen met de voorzitter O.L.van der Aa, Stadionkade 9''' te Amsterdam (telef.020-794701). Mogelijk kan hier ook een werkgroep voor de topografie van het Gooi uit voort-
komen.

MIS-LUCKTE MUYDSCHÉ REISE

Dat wij in het Muiderslot een beschavingsmonument van belang hebben, zal een ieder beamen, die zich daar heeft laten rondleiden.

Toch was het een dubbeltje op zijn kant, of het slot begin 19de eeuw gesloopt dan wel behouden zou worden en gelukkig lag hier 'een eerste begin van monumentenzorg, want de benaming "breekeeuw" verloor het van "museumeeuw". Al is de restauratie soms wat vreemd gelopen, het imposante bouwwerk met zijn in oude trant herbouwde poortgebouw leeft weer voor ons, en ik maak me sterk, dat hier een van de beste rondleidingen in Nederland gegeven wordt, wanneer de grootte van de groepen daaraan geen afbreuk doet.

Men krijgt hier namelijk een keur van nederlandse gezegdes en uitdrukkingen aangeboden, die de eigen taal een

band doet zijn tussen heden en verleden, hetgeen ook zo ervaren wordt door de toehoorders.

Al stamt het slot uit de Middeleeuwen, met name uit de tijd van Floris V, toch is de sfeer binnen duidelijk zeventiende-eeuws. 't Begint al wanneer men de Artzenijhof passeert, waar de oudere dichter-drost P.C. Hooft zijn kruidvlier, zilverschoon of waterdrieblad geplukt zou kunnen hebben, wanneer koorts en graveel (niersteen) hem plaagden en hem belemmerden vrienden te ontvangen. In het slot herinnert nog veel aan onze voornaamste Renaissance-dichter: zijn beddekoets, de ridderzaal, zijn lijfspreuk en zijn studeertoren, waar hij als een Montaigne zijn werkzaamheden had: ambtelijke kost van ruziende erfgooiers, een lastig Naardens bestuur of hagepreken in Ankeveen; vreugdevoller werk van dichten of schrijven. Het zomerseizoen resideerde hij te Muiden, de winter bracht hij door in zijn huis op de Keizersgracht, als een echte regent. Een van zijn vrienden, de dichter-diplomaat Constantijn Huygens, die sinds 1620 in kontakt stond met Hooft, keerde in februari 1623 terug uit Engeland, waar hij ambtshalve veel vertoefde en bezocht dat voorjaar onverwachts Muiden. Hij kwam voor niets, "vermits het afwesen van den Drost", die (nog) te Amsterdam was in verband met een bruiloft. Huygens schrijft dan een rijmbrief, waarin hij zijn klacht richt tot het "Muyder Slot, onthoofde Romp" en het bouwwerk verzoekt zijn gevoelens te bewaren en aan Hooft over te brengen. Deze dankt voor het gedicht op niet minder vernuftige wijze, waarop Huygens "weder-antwoordt" en de korrespondentie besluit.

"Dan, danck hebt, beleefde moppen
Die mij uw' bepuynde kropp en
Niettemin bespraeckt gesteent
Soo gewilgh hebt geleent".

Dr F.L.Zwaan te Amsterdam, die zich al tal van jaren zeer diepgaand met het dichtwerk van Huygens (en dus ook met Hooft) bezighoudt en een standaardwerk over hem voorbereidt, komt naast zijn taalkundige problemen ook voor topografische te staan. Ten aanzien van zo'n Muydsche reise: bijvoorbeeld, welke mogelijkheden stonden voor Hooft open om van Amsterdam naar Muiden te

reizen ? Wat voor land- en waterwegen geven de kaarter aan uit die tijd ?

Ik sprak hierover reeds met een deskundige uit het Gooi, maar deze kon mij niet helpen voor het gebied tussen Amsterdam en de Vecht in Muiden, waarmee ik maar wil zeggen, dat wij graag met een kenner van dat 17de eeuwse land in kontakt zouden willen treden. Zou de viktorie uit weesp kunnen komen ?

G.M.Mesland, Bussum.

HOE STAAT HET MET DE MONUMENTEN IN HET GOOI ?

Een eenvoudige enquête onder de gemeentebesturen van het arbeidsveld van Tussen Vecht en Eem, begin januari van dit jaar verzonden, met het verzoek mededeling te doen over het bestaan van registers als bedoeld in artikel 9 en 10 van de Monumentenwet (opsommingen van de te beschermen monumenten heeft tot nu toe 9 antwoorden (van de 13 gemeenten opgeleverd. Het resultaat daarvan is het volgende:

BAARN. Roosterbos (2 grafheuvels), Pluismeer (middel-eeuwse kloosterhoeveresten), Hoge Vuursche weg (7 grafh.), Drakenstein (6 grafh.), De Zeven Linden (grafh.), Zeven Lindenweg (grafh.), Eembrugge (terrein 13de eeuwse kasteel TerEem), Zandheuvelweg Drakeburg (14de eeuwse overblijfselen kasteel), Herberg 't Huis Groeneveld, Ned.Herv.Kerk en toren, Groeneveld (landh. en park), dienstwoning hierbij, Pijnenburg (huis en park), Biltseweg 23 (pand onder zadeldak), Dorpsstr.7/9 (smederij), idem 2 (herberg), de Kei, Dorpsstr.22 (boerderijtje), Hilv.straatw.22 (dienstwoning), Hoge Vuurscheweg 1 (boerderij), idem 2 (pastorie), Lage Vuursche (kerk), Kloosterlaan 4 (Klein Drakenstein), Drakesteil Paleis Soestdijk (met park), Soestdijk (A-damsestr.w. 2, 4,6: diensthuizen), idem 8 (diensthuis, idem 10 (stalgebouw), idem 12 (landhuis), Biltseweg 1 (tolhuis), Gedenknaald, Biltseweg 25 (huis).

BUSSUM. lijst opgesteld, nog niet goedgekeurd door de minister.

EEMNES. lijst opgesteld, 18/12/69 door de minister goedgekeurd (TVE geen afschrift ontvangen).

's-Graveland - geen lijst opgesteld (12/1/71).

LAREN. Bij de Toren 1 (boerderij), Lemn.weg 7 (boerderij) idem 35 (huisje), Kerklaan 1 (boerderij), idem 7 (boerderij), idem 10 (boerderij), Molenw.7 (arbeiderswoning), idem 9 (als voren), idem 11 (alsvoren), idem 13 (als voren), idem 35-37 (boerderij), idem 2 (molen), Ned. Herv.Kerk en toren, Naarderstr.1 (Het Bonte Paard), idem 46 (boerderij), Nieuwlarénweg 2,4,6,8 (arb.woningen), v.Nispen v.Sevenaerw.27-29 (lindenhoeve), Oostereind 11 (woning), idem 17 (boerderij), idem 4 (alsvoren), Oudlarénweg 5 (woning), de Rijt 8,10,12 (huisjes), St. Janstr.27 (boerderij), idem 49 (boerderij), Toren 1. 7 (wverswoning), idem 9-9a (boerderij), idem 33-33a (als voren) idem 38 (woning), Zevenend 6 (boerderij), idem 8 (alsvoren), Zijtak 4 (boerderij).

LOOSDRECHT. Kasteel Sypestein en omgeving. Lijst door gemeente opgesteld (27/11/69); nog niet vastgesteld door minister (12/2/71).

MAARTENSDIJK. geen lijst door gemeenteraad vastgesteld, wel lijst door minister vastgesteld (15/9/69) - (TVE geen afschrift ontvangen).

NAARDEN. Gezien de omvang van de stedelijke en rijksmonumentenlijst in deze stad zal-hierop in een volgend nummer apart nader teruggekomen worden.

HILVERSUM. Corverslaan 1 (boerderij), 'sGravel.weg 184 (boerderij), Groest 69 (woning), idem 102 (woning), Hoorneboeg 2 (boerderijcomplex), Laanstraat 33-37 (woningen), Langestr.103 (laaghuys), Toren Ned.Herv.kerk, Zeedijk 25 (woning), Holleweg/zuiderheide (4 grafh.), Hilv.heide (11 grafh.,bewoningsresten,urnenveld,omwalling). Lijst goedgekeurd mrt 1971 door minister.

- c -

De inventarisatie is dus nog verre van compleet, maar het is wel de moeite waard, de genoemde objecten alvast eens op te zoeken. Uit dagbladberichten is bovendien bekend, dat de lijst voor de gem. MUIDEN (en MUIDERBERG) eveneens door de minister is vastgesteld

en dat de gemeenteraad zich er niet helemaal mee kan verenigen ("er is echter in voorkomende gevallen wel wat aan te doen", aldus de burgemeester): op de lijst ontbreken helaas het bekende witte Polder-dijkhuis tussen Muiden en Muiderberg en (merkwaardig genoeg !) het (bepleurde maar gedeeltelijk nog 15de en 16de eeuwse) Rechthuis bij de Berg.

Kl.Sierksma

BOEKEN TUSSEN VECHT EN EEM.

Onder dit hoofd wil de redactie U informeren over recente publicaties en artikelen over het gebied tussen Vecht en Eem. Voor nadere aanvulling van de lezers houdt zij zich ten zeerste aanbevelen.

Garthoff, Bert, Zomaar wat zwerven, Amsterdam 1970. Uitgegeven ter gelegenheid van de natuurboekenweek 1970. Mijn heel niet verre heide: blz.105-137. De laatste: blz 151-160. Geïllustr.met zwart/wit en kleurenfoto's. Geb. f 17.50

Lennep, Jhr. F.J.E.van, De tamme kastanje. De Hartekamp Berkenrode. Spanderswoud. Herdruk van "Late Regenten" (Haarlem,1969). Geb. f 12.90

Luttervelt, Dr R.van, De buitenplaatsen aan de Vecht. Lochem, 1971. Herdruk 277 blz, 56 blz. foto's en kaarte.

Plan. Maandblad voor ontwerp en vormgeving. Nr.11 1970. Kernreconstructie in Hilversum: blz.715-740

Smit, Gabriël; 's-Gravelandse buitenplaatsen cases in d randstad. Uitgave van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland. 2e jaarg.nr 1, febr.1971: blz.5-9, met foto's

Vijftig jaar Christelijk Lyceum /Comenius College. Speciaal nummer ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het Christelijk Lyceum in't Gooi, Thans Comenius College te Hilversum; jrg.44, nr 5, febr.1971.

's-Graveland - geen lijst opgesteld (12/1/71).

LAREN. Bij de Toren 1 (boerderij), Lemn.weg 7 (boerderij), idem 35 (huisje), Kerklaan 1 (boerderij), idem 7 (boerderij), idem 10 (boerderij), Molenw.7 (arbeiderswoning), idem 9 (als voren), idem 11 (alsvoren), idem 13 (als voren), idem 35-37 (boerderij), idem 2 (molen), Ned. Herv.Kerk en toren, Naarderstr.1 (Het Bonte Paard), idem 46 (boerderij), Nieuwlarenweg 2,4,6,8 (arb.woningen), v.Nispen v.Sevenaerw.27-29 (lindenhoeve), Oosterend 11 (woning), idem 17 (boerderij), idem 4 (alsvoren), Oudlarenweg 5 (woning), de Rijt 8,10,12 (huisjes), St. Janstr.27 (boerderij), idem 49 (boerderij), Torenl. 7 (wversoning), idem 9-9a (boerderij), idem 33-33a (als voren) idem 38 (woning), Zevenend 6 (boerderij), idem 8 (alsvoren), Zijtak 4 (boerderij).

LOOSDRECHT. Kasteel Sypestein en omgeving. Lijst door gemeente opgesteld (27/11/69); nog niet vastgesteld door minister (12/2/71).

MAARTENSDIJK. geen lijst door gemeenteraad vastgesteld; wel lijst door minister vastgesteld (15/9/69) - (TVE geen afschrift ontvangen).

NAARDEN. Gezien de omvang van de stedelijke en rijksmonumentenlijst in deze stad zal-hierop in een volgend nummer apart nader teruggekomen worden.

HILVERSUM. Corverslaan 1 (boerderij), 'sGravel.weg 184 (boerderij), Groest 69 (woning), idem 102 (woning), Hoorneboeg 2 (boerderijcomplex), Laanstraat 33-37 (woningen), Langestr.103 (laaghuys), Toren Ned.Herv.kerk, Zeedijk 25 (woning), Holleweg/zuiderheide (4 grafh.), Hilv.heide (11 grafh.,bewoningsresten,urnenveld,omwalling). Lijst goedgekeurd mrt 1971 door minister.

- e -

De inventarisatie is dus nog verre van compleet, maar het is wel de moeite waard, de genoemde objecten alvast eens op te zoeken. Uit dagbladberichten is bovendien bekend, dat de lijst voor de gem. MUIDEN (en MUIDERBERG) eveneens door de minister is vastgesteld

en dat de gemeenteraad zich er niet helemaal mee kan verenigen ("er is echter in voorkomende gevallen wel wat aan te doen", aldus de burgemeester): op de lijst ontbreken helaas het bekende witte Polder-dijkhuis tussen Muiden en Muiderberg en (merkwaardig genoeg!) het (bepleurde maar gedeeltelijk nog 15de en 16de eeuwse) rechthuis bij de Berg.

Kl. Sierksma

BOEKEN TUSSEN VECHT EN EEM.

Onder dit hoofd wil de redactie U informeren over recente publicaties en artikelen over het gebied tussen Vecht en Eem. Voor nadere aanvulling van de lezers houdt zij zich ten zeerste aanbevelen.

Garthoff, Bert, Zomaar wat zwerven, Amsterdam 1970. Uitgegeven ter gelegenheid van de natuurboekenweek 1970. Mijn heel niet verre heide: blz. 105-137. De laatste: blz. 151-160. Geïllustr. met zwart/wit en kleurenfoto's. Geb. f 17.50

Lennepe, Jhr. F.J.E. van, De tamme kastanje. De Hartekamp Berkenrode. Spanderswoud. Herdruk van "Late Regenten" (Haarlem, 1969). Geb. f 12.90

Luttermvelt, Dr R. van, De buitenplaatsen aan de Vecht. Lochem, 1971. Herdruk 277 blz, 56 blz. foto's en kaarten

Plan. Maandblad voor ontwerp en vormgeving. Nr. 11 1970. Kernreconstructie in Hilversum: blz. 715-740

Smit, Gabriël; 's-Gravelandse buitenplaatsen gases in de randstad. Uitgave van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland. 2e jaarg.nr 1, febr. 1971: blz. 5-9, met foto's

Vijftig jaar Christelijk Lyceum /Comenius College. Speciaal nummer ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het Christelijk Lyceum in 't Gooi, Thans Comenius College te Hilversum; jrg. 44, nr 5, febr. 1971.

Zuidelijke Vechtplassen, De flora en fauna (samen-
gesteld door F.Creutzberg, P.Leentvaar, R.Rense, C.T.B.
Rikkert de Koe, H.A.de Vries, K.W.R.Zwart. Eindredak-
tie P.Leentvaar.

Stichting voor de Vecht en het oostelijk en westelijk
plassengebied, 1969. 205 blz. Geïll. met zwart/wit
foto's. Bijlage: 2 kaarten.

Serie Prentbriefkaarten van oude stads- en dorpsge-
zichten. Uitgave Schaaf, kantoor en boekhandel, Hil-
versum, Vaartweg 1-3.

- nr 1 Hilversum, Koemarkt Kerkbrink
- " 2 Hilversum, ovaal, molen 1795
- 3 Hilversum, 's-Gravelandseweg 1802
- 4 Hilversum, Kerkbrink 1766
- 5 Laren, Kerk 1750
- 6 Kortenhoef 1749
- 7 Bussum, ovaal van Ollefen 1795 (uitverkocht)
- 8 's Graveland, ovaal v.Ollefen 1795
- 9 Naarden, ovaal, v.Ollefen 1795 (uitverkocht)
- 10 Hilversum, na de brand 1766
- 11 Huizen, ovaal v.Ollefen 1795
- 12 Laren, dorp naar Graave
- 13 Goois Landschap (uitverkocht)
- 14 Oud-Loosdrecht, ovaal v.Ollefen 1795
- 15 Nieuw-Loosdrecht, ovaal v.Ollefen 1795 (uitverk)
- 16 Kortenhoef, naar Spelman
- 17 Laren, ovaal v.Ollefen 1795
- 18 Blaricum, ovaal v.Ollefen 1795
- 19 Muiderberg, ovaal v.Ollefen 1795
- 20 Eemnes Buiten, 1766
- 21 Naarden, Jan Tabak ca. 1750
- 22 De Lage Vuursche, dorpsgezicht (in bewerking)
- 23 Kasteel Drakestein, 1827 (in bewerking)

A G E N D A

Enkele bestuursleden TVE hebben zitting genomen in een voorbereidingscommissie voor een grote wintertentoonstelling in Singer, met als onderwerp het erfdeel der Erfgooiers en de toekomstige ontwikkeling van het Gooi.

Van 12 juni tot 16 augustus wordt in kasteel Radboud te Medemblik een heraldisch/banistische tentoonstelling gehouden onder de naam "Met vlag en wapen in Noord-Holland". Voor de wapens en vlaggen van de Gooi gemeenten is een afzonderlijke afdeling ingericht.

De "Open dag" in Huizen, door enkele inwoners voorzien op zaterdag 5 juni, kon geen doorgang vinden wegens een overladen evenementenprogramma van de gemeente. De "Open Dag" voor Loosdrecht zal worden gehouden op 16 Oktober. Een hardwerkend voorbereidingscomité uit de burgerij heeft grote en veelbelovende plannen (zelfs voor een "eerste" dag in Nieuw-Loosdrecht, een "tweede" volgend voorjaar in Oud-Loosdrecht !)

De dag staat onder auspiciën van TVE.

Het bestuurslid TVE à titre personnel, G.van der Pol van der Veen uit Huizen, heeft op verzoek van het gemeentebestuur de status gekregen van officieel afgevaardigde in het bestuur TVE namens het cultureel centrum De Meent. Een verheugende ontwikkeling !

In het Vestingmuseum te Naarden kunt u tot 26 september weer dagelijks terecht van 10.00 - 16.30 uur, op zon- en feestdagen van 13.30 - 17.00 uur. Er is nu tevens een grote fototentoonstelling ingericht:

N a a r d e n n u . !

VESTINGMUSEUM ZOEKT CREATIEVE BEHEERDER.

De stichting Vrienden van de vesting Naarden zoekt voor het Vestingmuseum een creatieve beheerder.

Zij denkt aan een man, die warme belangstelling heeft voor historie, een goed technisch inzicht heeft (met het oog op de onderhoudswerkzaamheden) en actief bezig wil zijn met de propaganda ter stimulering van het bezoek.

Verwacht wordt dat hij zich een of meer uren per dag aan deze taak kan wijden.

Geïnteresseerden voor deze functie, bij voorkeur uit hobby eventueel tegen vergoeding, worden verzocht contact op te nemen met de voorzitter van de stichting A.Bonebakker, Bollelaan 12 Naarden, telefoon 02159 - 45336.

Redactie-adres: Drs.B.G.J.Elias, Wilhelminaplantsoen 6,
Bussum.

Dagelijks Bestuur van de Stichting "Tussen Vecht en Eem":
Voorzitter: O.L.van der Aa, Amsterdam.

Secretaris: Kl.Sierkema, Brink 36, Muiderberg,
tel.(02942)-1470.

Penningmeester: L.Steinhouzer, Gooiersgracht 141,
Laren (NH); bankrekening (ten name van de
Stichting) Amro Bank, Laren (NH);
postrekening van de bank 274746.

Minimumbijdrage voor begunstigers f.12,50 per jaar
(incl.periodiek).

Los abonnement: f.20,- per jaar.

